

**Stanowisko
Zgromadzenia Ogólnego
Śląskiego Związku Gmin i Powiatów
z dnia 5 grudnia 2025 r.**

w sprawie odbudowy systemu ochrony ludności i obrony cywilnej w Polsce

Występujące coraz liczniej na terenie naszego kraju różne zagrożenia, uświadamiają nam, jak ważne dla nas wszystkich jest poczucie bezpieczeństwa. Podjęta przez Parlament RP i podpisana przez Prezydenta w grudniu 2024 roku ustawa o ochronie ludności i obronie cywilnej wychodzi naprzeciw oczekiwaniom społecznym i daje podstawy do przeciwdziałania tym zagrożeniom. Wymaga to jednak dużego wysiłku ze strony organów administracji publicznej, zwiększonego zaangażowania oraz przygotowania do realizacji szeregu zadań w ramach Programu Ochrony Ludności i Obrony Cywilnej (POLiOC). Przeważająca część zapisanych w przedmiotowej ustawie zadań spada na administrację samorządową wszystkich szczebli, jako organy ochrony ludności, które to w czasie wojny, czy wprowadzenia stanu wojennego stają się organami obrony cywilnej.

Świadomość spadającej na organy wykonawcze samorządów terytorialnych dużej odpowiedzialności za realizację powierzonych w ustawie zadań oraz troska o poprawę bezpieczeństwa mieszkańców naszego regionu, zobowiązuje samorządy zrzeszone w Śląskim Związku Gmin i Powiatów w sile 166 jednostek samorządu terytorialnego, do wyrażenia swojej opinii i zgłoszenia propozycji zmian w przedmiotowej ustawie, sformułowanych w niniejszym stanowisku.

Za podstawowe i kluczowe dla efektywnej realizacji zadań uważamy postulat o zmianę zasad finansowania ze środków krajowych zadań inwestycyjnych, zakupów towarów i usług w ramach Programu Ochrony Ludności i Obrony Cywilnej z cyklu jednorocznego na kilkuletnie. W roku bieżącym wydatki mają się zakończyć do 31 grudnia – co jest w większości przypadków niewykonalne (ze względu na późne przekazanie zaakceptowanych umów i jednoczesne dokonywanie zakupów przez wszystkie jst w kraju). Postulujemy zwrócenie jst w przyszłym roku środków finansowych przyznanych w 2025 roku, które nie zostaną wykorzystane na realizację poszczególnych wydatków z uwagi na brak oferentów. Pozwoli to na wznowienie procedur przetargowych już w nowym roku i racjonalne zakończenie zakupów usług i asortymentu. Zwracamy uwagę na fakt, że POLiOC w samym tytule zawiera okres realizacji dwóch lat. Kluczowym jest również ujednolicenie zasad określania wartości dotacji celowej dla jst na realizację zadań z zakresu ochrony ludności i obrony cywilnej - powinna wynosić ona 100% kosztów zadania (bez udziału własnego jst). Nie można przecież uzależniać bezpieczeństwa ludności według możliwości finansowych danego samorządu i przekazywać na ten cel dotacji w kwotach uzależnionych od wyasygnowanych środków na wkład własny przez jst.

W stosunku do zakresu możliwych zakupów w pierwszym roku edycji POLiOC, wnosimy o dopuszczenie możliwości zakupu od 2026 roku przez jst samochodów dostawczo-osobowych do szerokiego zastosowania, które odgrywają kluczową rolę w Ukrainie, służąc tamtejszym samorządom do rozwiązywania lokalnych sytuacji kryzysowych, m.in. do celów ewakuacyjnych, dostarczania żywności, wody i leków, a nawet przekazywania emerytur i rent.

Pilna potrzeba stworzenia wymaganej i oczekiwanej przez społeczeństwo odpowiedniej ilości budowli ochronnych związana jest z wielkim wysiłkiem inwestycyjnym, którego jst nie są w stanie same udźwignąć, dlatego strona samorządowa uważa, że należy dopuścić i stworzyć mechanizmy preferencji – wzorem innych państw UE (np.: Szwecji, Finlandii, Czech i innych) - dla realizacji w Polsce budowli ochronnych o podwójnym przeznaczeniu, co pozwoli na wykorzystywanie w czasie pokoju na podziemne parkingi, obiekty sportowe, obiekty magazynowe – których jest ciągle za mało, a w czasie wojny w ciągu 24 godzin przysposobienia ich na miejsce ukrycia. Możliwość taka znacznie poprawi efektywność wykorzystania i utrzymywania w ciągłej gotowości przez zarządzającego obiektem. W takiej sytuacji do zaakceptowania przez jst jest możliwość częściowego udziału finansowego w realizacji takiego obiektu.

Należy również zwrócić uwagę na nieskuteczny sposób powiadamiania mieszkańców o zagrożeniach, co ujawniło się tego roku podczas naruszenia przestrzeni powietrznej na wschodzie naszego kraju. Aktualnie w Polsce syreny uruchamiane przez Państwową Straż Pożarną są włączane za każdym razem, kiedy jednostka OSP jest zadysponowana i wyjeżdża do akcji, co powoduje wśród mieszkańców pewnego rodzaju przyzwyczajenie i obojętność sytuacyjną. Pojawiają się też coraz częściej głosy ze strony mieszkańców, podważających zasadność uruchamiania syren w OSP, a w szczególności w godzinach nocnych, wskazując na dużą uciążliwość i przerywanie snu. Trudno nie przyznać racji, kiedy to do akcji strażacy mogą być wzywani za pomocą elektronicznych systemów powiadamiania (np. aplikacja na telefon), a nie na głos syreny znajdującej się na budynku remizy OSP. Pozostawienie syren alarmowych wyłącznie do powiadamiania o zagrożeniach mieszkańców, spowoduje zwrócenie większej uwagi na ogłaszane alarmy na terenie gminy objętej zagrożeniem. Należy również zwrócić uwagę na fakt występowania w obiegu prawnym dwóch rozporządzeń dotyczących stosowania sygnałów alarmowych, a mianowicie MON z 2024 roku i MSWiA z 2025 roku, które są niespójne. Rozporządzenie MSWiA wprowadziło bowiem dodatkowy sygnał alarmowy dla jednostki ochrony przeciwpożarowej, niewiele różniący się od alarmu dla ludności cywilnej. To rozwiązanie, jak wspomniano powyżej, oprócz problemów czysto technicznych powoduje dezinformację i chaos komunikacyjny dla mieszkańców. Należy ujednolicić sposób powiadamiania mieszkańców o zagrożeniach za pomocą syren alarmowych, tak aby istniał tylko jeden jasny sygnał, który każdy będzie mógł zdefiniować jako alarm o zagrożeniu lub jako komunikat o odwołaniu tego zagrożenia.

Dodatkowo postulujemy wprowadzenie zmian w nowelizacji przedmiotowej ustawy, polegających na rozszerzeniu zakresu wyłączenia z obowiązku stosowania przepisów ustawy prawo zamówień publicznych do wszystkich zamówień na roboty budowlane, dostawy lub usługi związane z realizacją zadań ochrony ludności i obrony cywilnej, a nie tylko tych zaproponowanych w nowelizacji art. 157a.1. tejże ustawy. Również zaproponowana w nowelizacji ustawy zmiana w zapisie art. 62. wymaga doprecyzowania czy proponowana zmiana umożliwia, czy też obliuguje organy ochrony ludności do kontrolowania wszystkich podmiotów ochrony ludności, o których mowa w art. 17 ust. 1. Obligatoryjne kontrolowanie ww. podmiotów może być trudne do wykonania przy ograniczonych zasobach kadrowych

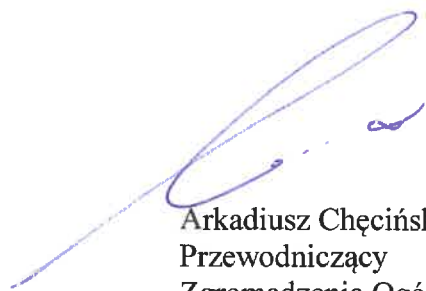
odpowiedzialnych komórek samorządu, jak również często niemożliwe do zorganizowania w odniesieniu do innych przepisów prawnych

W art. 91.1. przygotowywanej nowelizacji ustawy wykreślono fragment zapisu: „obiektów budowlanych przydatnych do przystosowania na miejsca doraźnego schronienia” i zastąpiono zapisem: „miejsc przydatnych do tymczasowego ukrycia ludności” – podczas gdy w przedmiotowej ustawie brak jest zapisu definiującego to nowe pojęcie.

Z kolei w zaproponowanych zmianach niniejszej ustawy, w art. 155.2a. dotyczących finansowania wynagrodzenia dla osób realizujących zadania wynikające z ustawy – brak jest precyzyjnego wskazania jakich pracowników, których organów i podmiotów zmiana ta dotyczy.

Jako samorządy widzimy również pilną potrzebę zmian w prawie dotyczącym dostępu do informacji publicznej z zakresu ochrony ludności i obrony cywilnej. Uważamy, że instrument zapytań na podstawie ustawy o dostępie do informacji publicznej w tej materii jest obecnie nadużywany i w bardzo prosty sposób może zostać wykorzystany przez obce służby. Wydaje się, że zasadnym byłoby uznanie, iż informacje dotyczące ochrony ludności i obrony cywilnej nie stanowią informacji publicznej. Takie rozwiązanie oczywiście nie zakazywałoby przedstawiania odpowiednich danych i informacji do publicznej wiadomości na podstawie odrębnych przepisów.

Podsumowując, należy docenić podjęte działania ze strony rządowej w zakresie wprowadzenia zmian niektórych zapisów w ustawie o ochronie ludności i obronie cywilnej. Jednak w trosce o poprawę bezpieczeństwa naszych mieszkańców, a także większą dynamikę odbudowy systemu obrony cywilnej w Polsce wnosimy o uwzględnienie naszych postulatów, które przyczynią się do zoptymalizowania wspólnych starań, by zapewnić jeszcze lepszą ochronę ludności w naszym kraju.

Arkadiusz Chęciński
Przewodniczący
Zgromadzenia Ogólnego

